

Alexandre Dumas

LALEAUA NEAGRĂ

Traducere de Simona Brînzaru

Cuvânt-înainte de Ioana Revnic

Vă rog să mă iertați și vă mulțumesc, domnule. Vă rog să mă iertați pentru că am putut gândi un astfel de lucru și vă mulțumesc pentru ceea ce faceți.

Cornelius roși.

— Nu-mi fac decât datoria de creștin, ajutându-mi aproapele, zise el.”

Exprimă-ți părerea despre reacțiile și despre atitudinile personajelor.

18. Cornelius van Baerle fredonează, la un moment dat, un cântec al florilor (pp. 222-223). Compune o melodie pentru versurile cântecului.
19. Creează un poem/un cântec al lălelei negre, inspirat de romanul lui Alexandre Dumas.
20. Realizează o recenzie scrisă sau o recenzie video a acestei cărți.

Cuprins

<i>Unde sunt cavalerii de altădată?</i>	5
I. Un popor recunoscător	9
II. Cei doi frați	18
III. Elevul lui Johan de Witt	28
IV. Asasinii	38
V. Amatorul de lalele și vecinul său	48
VI. Ura unui cultivator de lalele	57
VII. Bărbatul fericit întâlnește nefericirea	64
VIII. O invazie	75
IX. Camera de familie	82
X. Fiica temnicerului	88
XI. Testamentul lui Cornelius van Baerle	93
XII. Execuția	105
XIII. Ce se petrecea în acest răstimp în sufletul unui spectator .	110
XIV. Porumbeii din Dordrecht	114
XV. Ferestruica	119
XVI. Dascăl și școlăriță	126
XVII. Primul mugur	133
XVIII. Curtezanul Rozei	142
XIX. Femeie și floare	149
XX. Evenimentele petrecute în răstimpul acelor opt zile	156
XXI. Al doilea mugur	165
XXII. Înflorirea	174
XXIII. Invidiosul	182
XXIV. Laleaua neagră își schimbă stăpânul	188
XXV. Președintele van Herysen	192
XXVI. Un membru al Societății Horticole	200
XXVII. Al treilea mugur	209

XXVIII. Cântecul florilor	218
XXIX. În care van Baërle, înainte de a părăsi fortăreața Loewenstein, își încheie socotelile cu Gryphus	227
XXX. În care începem să bănuim ce supliciu îl aștepta pe Cornelius van Baërle	235
XXXI. Haarlem	239
XXXII. O ultimă dorință	246
XXXIII. Încheiere	252
<i>Află mai multe... și spune ce crezi</i>	259
I. Repere cronologice	259
II. Știi? Află mai multe!	262
III. Altfel – despre <i>Laleaua Neagră</i>	263
IV. Ce poți face, după ce ai citit cartea? 20 de idei pentru o lectură creativă	265

ÎN ACEEAȘI COLECȚIE AU MAI APĂRUT:

Nr. crt.	Titlu	Autor	Pret
1.	AVENTURIERII DE LA MECCA	Karl May	12.00
2.	AVENTURILE LUI BURATINO SAU CHEIȚA DE AUR	Aleksei N. Tolstoi	9.90
3.	AVENTURILE LUI HUCKLEBERRY FINN	Mark Twain	14.90
4.	AVENTURILE LUI TOM SAWYER	Mark Twain	14.90
5.	BEAU GESTE	Percival Christopher Wren	27.50
6.	CARMILLA ȘI ALTE NUVELE	Joseph Seridan le Fanu	14.90
7.	CASA DE LA MARGINEA ABISULUI	William H. Hodgson	12.00
8.	CĂLĂREȚUL FĂRĂ CAP	Mayne Reid	22.50
9.	CĂLĂTORIILE LUI GULLIVER	Jonathan Swift	12.50
10.	CĂPITAN LA 15 ANI	Jules Verne	14.90
11.	CĂPITANUL SINGLETON	Daniel Defoe	14.90
12.	CĂINELE DIN BASKERVILLE	Arthur Conan Doyle	12.50
13.	CIUMA STACOJIE	Jack London	11.90
14.	CHEMAREA STRĂBUNILOR	Jack London	9.90
15.	COLȚ ALB	Jack London	12.00
16.	COMOARA DIN INSULĂ	Robert Louis Stevenson	12.00
17.	COMOARA DIN LACUL DE ARGINT	Karl May	14.90
18.	COPILĂRIA	Maxim Gorki	19.90
19.	COSETTE. GAVROCHE	Victor Hugo	9.90
20.	FRANKENSTEIN	Mary Shelley	12.90
21.	FRAȚII CORSICANI	Alexandre Dumas	9.90
22.	ÎN ANZII CORDILIERI	Karl May	14.90
23.	LUPUL DE MARE	Jack London	19.90
24.	MINELE REGELUI SOLOMON	Henry Rider Haggard	12.90
25.	MOBY DICK	Herman Melville	12.00
26.	MORCOVEAȚĂ	Jules Renard	9.90
27.	MUMIA	Theophile Gautier	12.50
28.	O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÂNTULUI	Jules Verne	12.50
29.	PICIUL	Alphonse Daudet	24.90
30.	POVEȘTI DE GROAZĂ ȘI MISTERE	Arthur Conan Doyle	13.00
31.	PRINȚ ȘI CERȘETOR	Mark Twain	14.90
32.	PRINȚUL SPIRIDUȘ ȘI ALTE POVEȘTI	Contesa D'Aulnoy	10.90
33.	RĂPIT DE PIRAȚI	Robert Louis Stevenson	12.50
34.	ROBINSON CRUSOE	Daniel Defoe	14.90
35.	SINGUR PE LUME	Hector Malot	17.50
36.	TESTAMENTUL INCASULUI	Karl May	14.90
37.	UN FIU AL SOARELUI	Jack London	24.90

I

UN POPOR RECUNOSCĂTOR

În ziua de 20 august 1672, orașul Haga, întotdeauna atât de în-suflețit, de alb, de cochet, încât ai crede că este duminică în fiecare zi, Haga, cu parcul său umbros, cu arborii săi înalți și aplecați asupra caselor în stil gotic, cu luciul canalelor în care se oglindesc clopotnițele domurilor aproape orientale, Haga, capitala celor Șapte Provinciile Unite¹, vuia de un potop negru și roșu de cetățeni grăbiți și neliniștiți, alergând care cu pumnalele la cingători, care cu muschetele pe umeri, care cu ciomegele în mâini spre Buitenhof, teribila închisoare ale cărei ferestre zăbrelite se mai văd și astăzi și în care, sub acuzația de tentativă de asasinat înaintată de chirurgul Tyckelaer, zăcea Cornelius de Witt, fratele fostului *grand pensionnaire*² al Olandei.

Dacă întâmplările acelor vremuri și, mai ales, cele din anul în care ne începem povestirea n-ar fi strâns legate de cele două nume

¹ Republica celor Șapte Provinciile Unite ale Țărilor de Jos a fost numele Republicii Țărilor de Jos din anul 1581 până în anul 1794. În 1581, în timpul luptelor cu Spania, în perioada Războiului de 80 de ani, Republica Țărilor de Jos și-a declarat independența. Acest război s-a terminat în anul 1648. În secolul al XVII-lea, Republica a devenit o importantă putere maritimă și economică. Republica a căzut prin cucerirea ei de către francezi în 1794, când a fost creată o alta: Republica batavă (n.tr.).

² În olandeză: *raadspensionaris* – cel mai puternic oficial olandez în vremea Provinciilor Unite. În teorie, era doar un civil în slujba provinciei dominante printre celelalte Șapte Provinciile Unite, și anume Olanda. În practică, *grand pensionnaire* al Olandei era liderul politic al întregii Republicii Olandeze când nu exista un stathuder ca centru al puterii. Poziția era în multe privințe similară cu cea de prim-ministru (n. red.).

pe care tocmai le-am amintit, cele câteva rânduri lămuritoare pe care le vom adăuga ar putea să pară de prisos; dar îl prevenim încă de la început pe cititor – acest vechi prieten căruia încă de la prima pagină îi promitem întotdeauna delectarea și față de care ne ținem, de bine, de rău, promisiunea în paginile următoare –, îl prevenim, așadar, pe cititor că această explicație este necesară atât pentru lămurirea povestirii noastre, cât și pentru înțelegerea marelui eveniment politic pe care se bazează ea.

Corneille sau Cornelius de Witt, ruward de Pulten, adică inspector al digurilor din această regiune, fost primar al orașului său natal, Dordrecht, și deputat al Statelor Olandei, avea patruzeci și nouă de ani atunci când poporul olandez, sătul de republică, condusă după principiile lui Johan de Witt, *grand pensionnaire* al Olandei, fu cuprins de pasiune pentru stathuder¹, o funcție pe care edictul impus de Johan de Witt în Provinciile Unite o abolise definitiv în Olanda.

Cum rareori se întâmplă ca, în evoluția sa capricioasă, opinia publică să nu vadă un om în spatele unui principiu, poporul vedea îndărătul republicii cele două figuri severe ale fraților de Witt, acești romani ai Olandei, reținuți în a cultiva sentimentul național și prieteni inflexibili ai unei libertăți fără compromis și ai unei prosperități fără prisos, tot așa cum îndărătul stathuderatului vedea fruntea plecată, gravă și gânditoare a tânărului Wilhelm de Orania, pe care contemporanii lui îl porecliseră *Taciturnul*, nume care va fi preluat și de posteritate.

Cei doi frați de Witt încercau să-i intre în grații lui Ludovic al XIV-lea, căci simțeau creșterea autorității sale morale asupra întregii Europe, dar și a celei materiale asupra Olandei datorită succesului acelei miraculoase campanii a Rinului, ilustrată de acest erou de roman numit contele de Guiche și elogiată de Boileau, campanie care în numai trei luni doborâse puterea Provinciilor Unite.

Ludovic al XIV-lea era de multă vreme dușmanul olandezilor, care îl insultau sau îl zeflemiseau în fel și chip, ce-i drept aproape

¹ Șeful vechii Republici a Provinciilor Unite din Țările de Jos (Olanda) (n.tr.).

întotdeauna din partea francezilor refugiați în Olanda. Orgoliul național făcea din el un Mithridates al republicii. Ca atare, frații de Witt erau nevoiți să lupte împotriva unei dificultăți duble – împotriva forței antipatiei naționale și împotriva oboselii firești a popoarelor învinse, care nutresc speranța ca un alt conducător să le salveze de la ruină și rușine.

Acest alt conducător, gata să-și facă intrarea pe scena politică, gata să se măsoare cu Ludovic al XIV-lea și cu un viitor ce se preconiza a fi glorios, era Wilhelm, prinț de Orania, fiu al lui Wilhelm al II-lea și nepot, prin Henrietta Stuart, al regelui Carol I al Angliei, copilul taciturn despre care am spus deja că era dorit pentru funcția de stathuder.

În 1672, acest tânăr avea douăzeci și doi de ani. Johan de Witt îi fusese preceptor și îl educase pentru a face din acest prinț de viță veche un bun cetățean. În dragostea sa față de patrie, care fusese mai mare decât cea pentru elevul său, preceptorul îi spulberase prin edict orice speranță de a deveni stathuder. Dar Dumnezeu râse de această pretenție a oamenilor de a face și de a desface puterile pământești fără a-L consulta pe Regele ceresc; și, prin capriciul olandezilor și spaima pe care o inspira Ludovic al XIV-lea, schimbă politica lui Johan de Witt, *grand pensionnaire*, și abolii edictul, restabilind stathuderatul pentru Wilhelm de Orania, pentru care avea alte planuri, ascunse încă în misterul viitorului.

Johan de Witt se supuse voinței concetățenilor, dar Cornelius de Witt fu mai îndărătnic și, în pofida amenințărilor cu moartea venite din partea plebei oraniste care îl asedia în locuința sa din Dordrecht, refuză să semneze actul care restabilea stathuderatul.

Semnă în cele din urmă la insistențele soției sale înlăcrimate, adăugând lângă semnătură aceste două litere: V. C., *vi coactus*, care însemnau *Cu de-a sila*.

Fu un adevărat miracol că scăpă în acea zi de loviturile dușmanilor săi.

În ceea ce-l privește pe Johan de Witt, adeziunea lui, mai rapidă și mai lesnicioasă, la voința concetățenilor săi nu îi fu nicicum de

folos. Câteva zile mai târziu avea să fie victima unei tentative de asasinat. Nu loviturile de cuțit urmau însă să îi curme zilele.

Dar nu de asta aveau nevoie oraniștii. Viața celor doi frați era un etern obstacol în fața planurilor lor; prin urmare, schimbare imediat tactică și încercare să împlinescă prin calomnie ceea ce nu reușiseră cu ajutorul pumnalului.

Rar se întâmplă ca, la un moment dat, prin intervenția lui Dumnezeu, un om mare să împlinescă un scop grandios – iată motivul pentru care, atunci când hazardul face posibilă această combinație providențială, istoria consemnează imediat numele acestui om ales și îl recomandă admirației posterității.

Însă nu la fel de rar se întâmplă atunci când diavolul se amestecă în treburile oamenilor ca să distrugă o viață sau să ducă la ruină un imperiu – pe dată găsește un nefericit, căruia îi e de-ajuns o șoaptă în ureche ca să și treacă la treabă.

Acest nefericit care, în împrejurarea de față, se trezi gata să devină unealta răului se numea, după cum credem că am menționat deja, Tyckelaer și era chirurg de profesie.

Conform declarațiilor sale, Cornelius de Witt, disperat, după cum o dovedise de altfel prin apostila sa, de abrogarea edictului și cuprins de ură împotriva lui Wilhelm de Orania, ordonase unui asasin să scape republica de noul stathuder, or acest asasin era tocmai el, Tyckelaer, care, copleșit de remușcări doar la ideea faptei ce i se prețindea, prefera să dezvăluie crima decât să o comită.

Acum închipuiți-vă reacția explozivă survenită în rândul oraniștilor la vestea acestui complot. Procurorul fiscal îl arestă pe Cornelius chiar în propria-i locuință, în data de 16 august 1672; nobilul frate al lui Johan de Witt, ruward de Pulten, era supus, într-o celulă din Buitenhof, torturii prin care se încerca, la fel cum se proceda cu cei mai răi criminali, obținerea mărturisirii pretinsului complot împotriva lui Wilhelm.

Cornelius însă era nu doar un spirit mare, ci și un om foarte curajos. Era unul dintre acei martiri care, având credință politică, după cum străbunii lor avuseseră credință în Dumnezeu, găsesc puterea de a sfida suferința; în toiul torturii, el recită, cu glas puternic și

scandând versurile, prima strofă din *Justum et tenacem* a lui Horațiu, nu mărturisii nimic și osteni nu doar forța, ci și fanatismul călăilor săi.

Judecătorii nu îl absolviră întru totul de vină pe Tyckelaer, iar lui Cornelius îi dădură o sentință prin care i se retrăgeau toate funcțiile și demnitățile, condamnându-l la cheltuieli de judecată și exilându-l pe viață departe de teritoriul republicii.

Această sentință, pronunțată nu numai împotriva unui om nevinovat, ci și contra unui mare cetățean, aducea o oarecare satisfacție poporului, ale cărui interese fuseseră constant servite de Cornelius de Witt. Și totuși, după cum vom vedea, asta nu era de ajuns.

Atenienii, despre care se credea că nu știu ce înseamnă ingratitudea, au fost întrecuți de olandezi. Ei se mulțumiseră doar să-l exileze pe Aristide.

Johan de Witt, de cum auzise primele zvonuri despre punerea sub acuzație a fratelui său, renunțase la funcția de *grand pensionnaire*. Și el era, la rândul său, recompensat din plin pentru devotamentul față de patrie. Lua cu sine necazurile și suferințele, singurele beneficii de care se bucură în general oamenii cinstiți, „vinovați” de a-și fi servit țara în detrimentul intereselor personale.

În acest răstimp Wilhelm de Orania aștepta, nu fără să grăbească deznodământul prin toate mijloacele care-i stăteau în putere, ca poporul, al cărui idol devenise, să facă din trupurile celor doi frați treptele de care mai avea nevoie ca să ajungă la scaunul de stathuder.

Or, în ziua de 20 august 1672, așa cum am menționat la începutul capitolului, tot orașul alerga spre Buitenhof pentru a asista la ieșirea din închisoare a lui Cornelius de Witt, care lua calea exilului, și pentru a vedea urmele lăsate de tortură pe trupul nobil al acestui bărbat care știa atât de bine versurile lui Horațiu.

Trebuie să adăugăm că mulțimea care se îndrepta spre Buitenhof nu era mânată doar de intenția nevinovată de a asista la un spectacol, ci și de dorința unora de a juca un rol sau, mai degrabă, de a duce la bun sfârșit o misiune prost îndeplinită.

Mai exact, misiunea călăului.

Ce-i drept, erau pe-acolo și alții cu intenții mai puțin ostile. Pentru ei era vorba doar de acel spectacol mereu captivant pentru

mulțime, care le satisface orgoliul văzându-l prăbușit în praf pe cel care a ținut multă vreme frâiele puterii.

Acest Cornelius de Witt, acest bărbat netemător, nu era închis, slăbit de tortură? – se întrebau ei. Adică nu aveau să-l vadă palid, însângerat, copleșit de rușine? Nu era oare un triumf pentru această burghezie încă și mai invidioasă decât plebea, triumf la care orice burghez al orașului Haga trebuia să ia parte?

Și-apoi, își spuneau oraniștii, amestecați cu dibăcie în toată acea mulțime de care sperau să se folosească asemenea unei arme tăioase și contondente, oare nu avea să se ivească nicio ocazie ca de la Buitenhof și până la poarta orașului să se arunce cu noroi sau cu pietre în acest ruward de Pulten, care nu numai că a oferit funcția de stathuder prințului de Orania *vi coactus*, ci chiar a vrut să-l asasineze?

Ca să nu mai vorbim, adăugau dușmanii înverșunați ai Franței, că, dacă s-ar face lucrurile cum trebuie și locuitorii din Haga ar fi curajoși, Cornelius de Witt nu ar trebui lăsat să plece în exil, căci, odată aflat în afara granițelor țării, avea să comploteze cu Franța și să trăiască din aurul marchizului de Louvois dimpreună cu nemicul său frate Johan.

Înțelegem de ce în asemenea circumstanțe spectatorii mai degrabă aleargă decât merg. Iată motivul pentru care locuitorii orașului Haga se îndreptau așa de grăbiți spre Buitenhof.

Printre cei care se grăbeau mai tare se afla onorabilul Tyckelaer, cu sufletul plin de mânie și fără vreun plan, considerat de oraniști drept un erou de cinste, onoare națională și milă creștină.

Acest brav scelerat povestea, înflorind și folosindu-se de toată imaginația sa, cum atentase Cornelius de Witt asupra virtuții sale, despre sumele promise și infernala mașinațiune pregătită dinainte ca să-i ușureze misiunea asasinatului. Și fiecare vorbă a sa, sorbită de mase, stârnea urale de aprobare entuziastă pentru prințul Wilhelm și strigăte de furie nepotolită împotriva fraților de Witt.

Mulțimea ajunsese să-i blesteme pe judecătorii nedrepti al căror ordin lăsa să scape teafăr și nevătămat un criminal nenorocit precum ticălosul de Cornelius. Iar câțiva instigatori repetau cu voce joasă:

— Va pleca! Ne va scăpa!

Iar alții răspundeau:

— La Scheveningen îl așteaptă o navă franceză. A văzut-o Tyckelaer.

— Curajosul Tyckelaer! Cinstitul Tyckelaer! striga mulțimea în cor.

— Ca să nu mai punem la socoteală, spunea o voce, că, în timpul acestei fugi a lui Cornelius, și Johan, un trădător la fel de mare ca fratele său, își va salva pielea.

— Iar cei doi ticăloși ne vor mânca în Franța toți banii, banii aduși de corăbiile noastre, de arsenalele noastre, de șantierele noastre vândute lui Ludovic al XIV-lea.

— Să nu-i lăsăm plece! răcnea un patriot mai pătimaș.

— La închisoare! La închisoare! repetau cu toții.

Auzind aceste strigăte, burghezii alergau și mai abitir, puștile se încăreau, topoarele luceau și ochii aruncau flăcări. Și totuși, nicio violență nu fu comisă încă, iar cavaleria care păzea împrejurimile închisorii rămase calmă, impasibilă, tăcută, mai amenințătoare prin atitudinea ei decât mulțimea burgheză care striga, se agita și amenința. Stătea nemișcată sub privirea comandantului, căpitanul cavaleriei din Haga care avea sabia scoasă din teacă, dar cu vârful în jos, spre colțul scării de la șa.

Această garnizoană, singurul zid care apăra închisoarea, potolea prin atitudinea ei nu doar masele haotice și zgomotoase, ci și detașamentul gărzii burgheze care, așezat în fața închisorii pentru a menține ordinea alături de cavalerie, îi instiga pe răzvrătiți strigând:

— Trăiască Wilhelm de Orania! Jos cu trădătorii!

Ce-i drept, doar prezența lui de Tilly și a soldaților săi îi mai ținea în frâu pe acești soldați burghezi; dar, curând, exaltați de propriile strigăte și neînțelegând că nu-i nevoie de țipete ca să dai dovadă de curaj, puseră tăcerea călăreților pe seama timidității și înaintară spre închisoare, agitând în urma lor gloata nestăvilă. Atunci comandantul de Tilly avansă singur dinaintea lor, ridicându-și spada și încruntându-și sprâncenele:

— Hei, domnilor din garda burgheză, de ce vă apropiați și ce doriți? întrebă el.

Burghezii își agitară muschetele, repetând strigătele:

— Trăiască Wilhelm de Orania! Moarte trădătorilor!

— Trăiască Wilhelm de Orania! Fie, zise domnul de Tilly, deși prefer chipuri vesele, și nu figuri morocănoase. Moarte trădătorilor, dacă vreți, atâta vreme cât doar strigați. Țipați cât vreți: Moarte trădătorilor! Dar dacă vă gândiți să treceți la fapte, sunt aici pentru a împiedica lucrul acesta și o voi face.

Apoi se întoarse către soldații săi:

— Pregătiți armele, soldați! strigă el.

Soldații îi ascultară ordinul cu o precizie calmă, care îi făcu de îndată pe burghezi și pe mulțime să dea înapoi, nu fără o învâlmășeală care îi iscă zâmbete ofițerului de cavalerie.

— Așa! Așa! zise el pe tonul batjocoritor al celor din armată. Liniștiți-vă, burghezi; soldații mei nu vor strica niciun cartuș, dar nici voi să nu faceți vreun pas spre închisoare.

— Știți, domnule ofițer, că avem și noi muschete? zise foarte furios comandantul burghezilor.

— Văd al naibii de bine că aveți muschete, răspunse de Tilly. Mi le fluturați destul prin fața ochilor, dar și domniile voastre trebuie să știți că noi avem pistoale și că un pistol țintește foarte bine de la cincizeci de pași, or voi vă aflați la douăzeci și cinci.

— Moarte trădătorilor! strigă mulțimea de burghezi exasperați.

— Păi, spuneți mereu același lucru, bombăni ofițerul. E obositor!

Și-și reluă locul în fruntea trupei, în timp ce tumultul sporea în jurul închisorii Buitenhof.

Și totuși, poporul ațâțat nu știa că, în timp ce adulmeca sângele uneia dintre victimele sale, cealaltă, ca și cum s-ar fi grăbit să îi iasă în întâmpinare destinului său, trecea la o sută de pași îndărătul grupurilor și al cavaleriei ca să ajungă la Buitenhof.

Într-adevăr, Johan de Witt tocmai coborâse din trăsură cu un slujitor și traversa liniștit pe jos curtea din fața închisorii.

Se recomandă temnicerului, care de altfel îl cunoștea, spunând:

— Bună ziua, Gryphus, am venit să-l scot din oraș pe fratele meu, Cornelius de Witt, condamnat, după cum știi, la exil.

Iar temnicerul, un soi de urs dresat să deschidă și să închidă poarta închisorii, îl salută și îl lăsă să intre în clădirea ale cărei porți se închiseră în urma lui.

La zece pași depărtare îi ieși în cale o fată frumoasă, de vreo șaptesprezece-optsprezece ani, în costum de frizonă¹, care îi făcu o reverență elegantă. Apucând-o de bărbie, îi zise:

— Bună să-ți fie ziua, frumoasă și blândă Roza. Cum îi merge fratelui meu?

— Oh, domnule Johan, nu de răul care i-a fost făcut mă tem, răul acesta a trecut, îi răspunse tânăra.

— Atunci de ce te temi, fată frumoasă?

— Mă tem de răul pe care vor să i-l facă, domnule Johan.

— Ah, da, mulțimea aceasta, nu-i așa? continuă de Witt.

— O auziți?

— Este, într-adevăr, foarte pornită; dar când ne va vedea și cum întotdeauna i-am făcut numai bine, poate că se va potoli.

— Din păcate, nu-i de-ajuns, șopti fata, îndepărtându-se la semnul poruncitor al tatălui ei.

— Nu, copila mea, nu. Este adevărat ce spui.

Apoi, continuându-și drumul, murmură:

— Iată cum o fetișcană care probabil nu știe să citească, așadar, care nu a citit nimic, reușește să surprindă istoria lumii într-un singur cuvânt.

Și, la fel de calm, dar mult mai îngândurat decât venise, fostul *grand pensionnaire* își continuă drumul spre celula fratelui său.

¹ Originară din Provincia Frizia (n.tr.).